

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖

รอบการประเมินที่ ๒/๒๕๖๗ ตั้งแต่วันที่ ๑ เม.ย.๒๕๖๗ - ๓๐ ก.ย.๒๕๖๗

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ชื่อ-นามสกุล.....นายธีรศักดิ์ บุญมา.....ตำแหน่ง.....นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ.....

กลุ่ม/ฝ่าย.....หน่วยพัฒนาที่ดินที่ ๕ สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน.....

หัวข้อการพัฒนา.....“การพัฒนาเจ้าหน้าที่ พต. เป็นมิสเตอร์เกษตรกรอินทรีย์”.....

สถานที่.....วังรี รีสอร์ท อ.เมือง จ.นครนายก.....วันที่.....๑๘ - ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๗.....

วิทยากร/ผู้ให้ความรู้.....นางจินตนา อินทรมงคล,รศ.ดร.ดุสิต อธิวัฒน์,นายสมชัย วิสารทพงศ์.....

หน่วยงานที่จัดอบรม.....กลุ่มวิจัยและพัฒนาหมอดินอาสาและบริหารจัดการ กวจ. กรมพัฒนาที่ดิน.....

สรุปสาระสำคัญ

วัตถุประสงค์

๑. ให้เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินที่สมัครเป็นมิสเตอร์เกษตรกรอินทรีย์ได้รับความรู้ความเข้าใจ กระบวนการขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรกรอินทรีย์ให้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ต่อไป

๒. เพื่อทดสอบคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถผ่านเกณฑ์ที่กรมฯกำหนด ให้ได้รับการแต่งตั้งเป็นมิสเตอร์เกษตรกรอินทรีย์ประจำในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ สำหรับขับเคลื่อนงานเกษตรกรอินทรีย์ PGS ตามมาตรฐานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บทนำ

โครงการอบรมวิทยากรระดับพื้นที่ หลักสูตร “การพัฒนาเจ้าหน้าที่ พต. เป็นมิสเตอร์เกษตรกรอินทรีย์” มีทั้งหมด ๓ บทได้แก่

๑. เกษตรอินทรีย์กับระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม Participatory Guarantee System,PGS
๒. มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (พี จี เอส)
๓. การขับเคลื่อนกระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม

บทที่ ๑ เกษตรอินทรีย์กับระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม Participatory Guarantee System,PGS

เกษตรกรอินทรีย์กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เกษตรกรอินทรีย์คือ เป็นระบบการเกษตรองค์รวม ที่มีหลักการให้ทุกสรรพสิ่งคงความสมบูรณ์และสุขภาพดี ได้แก่ ดินดี พืช สัตว์ ระบบนิเวศ มนุษย์ ไม่สามารถแยกจากกันได้ เป็นองค์รวมในการจัดการฟาร์มที่เกื้อกูลกัน ด้วยการจัดการระบบนิเวศที่สมดุล มีความหลากหลายทางชีวภาพ และการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรภายในฟาร์มให้เกิดประโยชน์ตามสภาพท้องถิ่นนั้นมากกว่าการพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก

การผลิตสินค้าในระบบเกษตรอินทรีย์

๑. ปกป้องระบบนิเวศ
๒. การพัฒนาชนบทและภูมิทัศน์
๓. สุขภาพองค์รวม

สรุปเกษตรอินทรีย์ เป็นคำตอบของวิกฤตโลก

๑. สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน
๒. ด้านเศรษฐกิจ
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม
๔. ด้านสังคม สุขภาพชุมชน
๕. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

BCG Model กับชุมชนเกษตรอินทรีย์

- เริ่มต้นจากกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต
- เรียนรู้ร่วมกัน
- สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน
- สร้างความยั่งยืน
- สร้างให้เข้าถึงอาหารได้ง่าย
- สนับสนุนเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่น

บทบาทภาครัฐการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

เป็นการขับเคลื่อนทางสังคมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้สนับสนุน ภาครัฐ เอกชน ร่วมกันผลักดัน ต้องมีแผนงาน กลไกของรัฐ หรือองค์การสนับสนุน เพื่อให้ผลผลิตสามารถเปลี่ยนผ่านได้ในระยะแรก

เกษตรอินทรีย์และระบบรับรองการจัดการผลิตและการตลาดที่สอดคล้องกัน

- ระบบการผลิต
- ระบบรับประกันคุณภาพสินค้า
- ระบบการตลาด

การรับรองเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคมยุค Organic ๓.๐

- การรับรองโดยหน่วยตรวจรับรอง
- รับรองแบบมีส่วนร่วม พี จี เอส
- ผู้ผลิตรับรองเอง

การรับรองแบบมีส่วนร่วม Participatory Guarantee System, PGS

PGS พี จี เอส : เป็นกระบวนการรับประกันคุณภาพ (เกษตรอินทรีย์) โดยกลุ่มชุมชน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ภายใต้หลักการ ความไว้วางใจ เครือข่ายสังคม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (IFOAM๒๐๐๘)

พี จี เอส เหมาะกับ กลุ่มเกษตรอินทรีย์รายย่อย กลุ่มมีการแปรรูปเอง ขายตรงที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคสื่อสารกันได้โดยตรง

PGS รับรองระบบการผลิตทั้งฟาร์ม ปลูกพืช - เลี้ยงสัตว์ผสมผสาน การผลิตหลากหลายชนิดอย่างละเอียดละน้อย

คุณลักษณะกลุ่มเกษตรกร

๑. มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตที่ลักษณะการเกษตรที่คล้ายกันหรืออยู่ในระแวกเดียวกันมากกว่า ๕ รายขึ้นไป
๒. พื้นที่การผลิตมีความเหมาะสมกับระบบเกษตรอินทรีย์
๓. ผู้ผลิตทุกรายมีหัวใจมุ่งมั่นสู่เกษตรอินทรีย์
๔. มีความสมัครใจ และต้องการการรับรองแบบมีส่วนร่วม
๕. กลุ่มมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนา เช่น การจัดการด้านผลผลิต และการตลาด
๖. มีภาคีเครือข่ายเป็นพี่เลี้ยง สนับสนุน

หลักการ PGS

๑. วิสัยทัศน์ร่วม
๒. การมีส่วนร่วม
๓. ความโปร่งใส
๔. ความไว้วางใจ
๕. กระบวนการเรียนรู้
๖. ความสัมพันธ์แนวราบ

สรุปสิ่งที่กลุ่มต้องจัดทำองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่ม PGS

- คู่มือการรับประกันแบบมีส่วนร่วม
- มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม
- โครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ
- การจัดทำเอกสารบันทึกต่างๆ
- สัญญาการร่วมโครงการของสมาชิก
- บทลงโทษสมาชิกไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน
- กระบวนการตรวจและรับรองการผลิตของสมาชิก

PGS เป็นมากกว่าระบบรับรอง

- เป็นการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน
- มีพื้นฐานจากการยอมรับมาตรฐานการปฏิบัติของกลุ่มร่วมกัน
- มีการตรวจประเมินผู้ผลิตให้ทำตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ เป็นระบบที่เชื่อถือได้
- การตรวจประเมินเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่องและเกิดการแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์

- ทำให้กลุ่มเกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ทั้งระบบ

บทที่ ๒ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (พี จี เอส)

ทำไมต้องมีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

- อ้างอิง Codex, IFOAM
- ปรับให้เข้ากับภูมิประเทศ อากาศ ทรัพยากร วิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม ขนาดการผลิต เพื่อพัฒนาชนบทและสร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชน
- ระบบรับประกันคุณภาพ ง่ายเกษตรกรทำได้ / เชื่อถือได้ / เป็นแนวทางเดียวกัน

หลักการเกษตรอินทรีย์ IFOAM

- ๑.หลักสุขภาพ
- ๒.หลักระบบนิเวศ
- ๓.ความเป็นธรรม
- ๔.ความระมัดระวัง เอาใจใส่

การจัดการฟาร์มทั่วไป

- ๑.รักษาสมดุลระบบนิเวศ ความหลากหลายชีวภาพ
- ๒.สร้างความหลากหลายชนิดพืชที่ปลูก
- ๓.สร้างความสมบูรณ์แข็งแรงให้กับพืช
- ๔.ควรเลี้ยงสัตว์ ผสมผสานปลูกพืช
- ๕.มุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์มมากที่สุด
- ๖.ปรับทุกแปลงเป็นอินทรีย์ทั้งหมด
- ๗.หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ตลอดห่วงโซ่
- ๘.ห้ามใช้เทคโนโลยีตัดแปรพันธุกรรม
- ๙.คำนึงสุขอนามัย การแปรรูปอาหาร

พื้นที่

๑.การเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ โดยเปลี่ยนจากการผลิตแบบเคมีเป็นแบบอินทรีย์ (ระยะปรับเปลี่ยน) นับตั้งแต่ได้นำมาตรฐานไปปฏิบัติ และสมัครขอการรับรอง

- พืชล้มลุก อย่างน้อย ๑๒ เดือน
- พืชยืนต้น อย่างน้อย ๑๘ เดือน

อาจเพิ่มระยะปรับเปลี่ยนขึ้นได้ หากมีการใช้สารเคมีในปริมาณมาก

๒.พื้นที่ไม่มีการใช้สารเคมีนานเกิน ๑๒ เดือน สำหรับพืชล้มลุก และ ๑๘ เดือน สำหรับพืชยืนต้น

- ลดระยะปรับเปลี่ยนลงได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่า ๖ เดือน

๓.ปลูกพืชคู่ขนานหรือทยอยเปลี่ยนพื้นที่ได้ แต่ต้อง

- เป็นพืชต่างชนิด ต่างพันธุ์
- แยกพื้นที่ และกระบวนการจัดการพืชอินทรีย์และไม่ใช้ อินทรีย์ได้อย่างชัดเจน

๔.ต้องไม่เปลี่ยนกลับไปทำการเกษตรที่ใช้สารเคมี

๕.แหล่งน้ำไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมี โลหะหนัก น้ำชลประทานต้องมีบ่อพัก และมีผลวิเคราะห์น้ำ

การวางแผนจัดการ

๑. มีมาตรการและการปฏิบัติป้องกันการปนเปื้อนที่ชัดเจน (ทางดิน น้ำ อากาศ ปังจัย การผลิตและเครื่องมือทางการเกษตร)

เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์

๑. มาจากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์
๒. มาจากการผลิตพืชทั่วไป แต่ต้องไม่คลุกสารเคมี
๓. หากคลุกสารเคมี ต้องกำจัดออกอย่างเหมาะสมก่อนปลูก (ต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยรับรอง)
๔. ไม่ตัดแปรพันธุกรรมหรือฉายรังสี

ข้อควรระวัง เมล็ดพืชปุ๋ยสดมีการคลุกสารเคมี

การจัดการและการปรับปรุงบำรุงดิน

๑. รักษาหรือเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและกิจกรรมทางชีวภาพ
 - ปลูกพืชตระกูลถั่ว พืชปุ๋ยสด พืชรากลึก
 - ใช้วัสดุจากพืช สัตว์ สารอินทรีย์ สารอนินทรีย์ และ ชีวพลวัต ตามที่มาตรฐานกำหนด
 - อาจเร่งปฏิกิริยาของปุ๋ยอินทรีย์โดยใช้เชื้อจุลินทรีย์หรือวัสดุจากพืช
๒. มีมาตรการและการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
๓. ไม่เผาทำลายเศษซากพืชในแปลงปลูก

หมายเหตุ - หากวิธีข้างต้นให้ธาตุอาหารพืชไม่เพียงพอ ให้ใช้สารปรับปรุง บำรุงดินในภาคผนวก ก. ๑

๔. การจัดการและการปรับปรุงบำรุงดิน

- มีการรักษาหรือเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและกิจกรรมทาง ชีวภาพที่เป็นประโยชน์ในดิน
- มีมาตรการป้องกันและการปฏิบัติเพื่อป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน
- ไม่เผาทำลายเศษซากพืชภายในแปลง
- มีการพัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทาง เกษตรผสมผสาน หมุนเวียนธาตุอาหาร

การจัดการศัตรูพืช

๑. มีมาตรการและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช
 - เลือกใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสม
 - ปลูกพืชหมุนเวียน
 - ใช้เครื่องมือกล/วิธีกล
 - อนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ
 - รักษาระบบนิเวศ
 - ใช้ศัตรูธรรมชาติ
 - คลุมดินหรือตัดแต่ง
 - ปล่องสัตว์เลี้ยง
 - ใช้สิ่งที่ได้จากการเตรียมทางชีวพลวัต หินบด ปุ๋ยคอก วัสดุจากพืช

๒. ใช้สารตามที่มาตรฐานกำหนดในภาคผนวก ก.๓

๓. หากใช้สารที่นอกเหนือจากที่มาตรฐานกำหนด ต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยรับรอง

****ไม่เผาทำลายเศษซากพืชในแปลงปลูก****

๔. มีการใช้สารอื่นที่นอกเหนือจากที่มาตรฐานกำหนด ซึ่งได้รับการยอมรับจากหน่วยรับรอง

การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว

๑. รักษาความเป็นผลิผลอินทรีย์ ตลอดกระบวนการผลิต

๒. ไม่ผ่านการฉายรังสี

๓. แยกออกจากผลิตผลที่ไม่ใช่อินทรีย์ มีการจัดการที่ไม่ทำให้ปนเปื้อน สารที่ไม่อนุญาตให้ใช้ และมีการชี้บ่งที่ชัดเจน

๔. ป้องกัน ควบคุม และกำจัดศัตรูพืช

การบรรจุหีบห่อ การเก็บรักษา และการขนส่ง

การบรรจุหีบห่อ

๑. แยกออกจากผลิตผลที่ไม่ใช่อินทรีย์ มีการจัดการที่ไม่ทำให้ ปนเปื้อนสารที่ไม่อนุญาตให้ใช้และมีการชี้บ่งที่ชัดเจน

๒. ควรเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ หรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้

การเก็บรักษาและการขนส่ง

๑. ป้องกันผลิตผลพืชอินทรีย์ไม่ให้ปะปนกับผลิตผลที่ไม่ใช่พืชอินทรีย์

๒. ผลิตผลพืชอินทรีย์ไม่สัมผัสกับวัสดุหรือสารที่ไม่อนุญาตให้ใช้

๓. มีการบ่งชี้ที่แยกผลิตผลพืชอินทรีย์ ออกจากผลิตผลไม่ใช่พืชอินทรีย์

การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง

๑. รายละเอียดบนฉลากเป็นไปตามมาตรฐานกำหนด ชัดเจน ไม่เป็นเท็จ

- ชื่อผลิตผล รหัสการรับรอง ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต ประเทศผู้ผลิต คำแนะนำการเก็บรักษา ปริมาณหรือน้ำหนักสุทธิ วันเดือนปีที่ผลิต

๒. ผลิตผลต้องมาจากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ๑๐๐%

๓. เครื่องหมายรับรองเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่หน่วยรับรองกำหนด

๔. แสดงเครื่องหมายตรงตามขอบข่ายที่ได้รับการรับรอง

**** ผลิตผลระยะปรับเปลี่ยน ห้ามใช้เครื่องหมายรับรอง ให้แสดงข้อความ “ผลิตผลช่วงปรับเปลี่ยนเป็นอินทรีย์”**

บทที่ ๓ การขับเคลื่อนกระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการยอมรับ (Adoption Process)

ขั้นที่ ๑ การตื่นตัว หรือ เริ่มรับรู้

ขั้นที่ ๒ สนใจ หาข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ ๓ ประเมินผล หรือการไตร่ตรอง

ขั้นที่ ๔ การทดลองทำ

ขั้นที่ ๕ การยอมรับ นำ ไปปฏิบัติ

ขั้นตอนการขับเคลื่อนกลุ่มพี จี เอส

๑.วิเคราะห์ สถานการณ์กลุ่ม

๒.สร้างความเข้าใจ มาตรฐานเกษตร อินทรีย์

๓.สร้างความรู้ พีจีเอส

๔.กลุ่มจัดทำ ข้อตกลงกติกา บทลงโทษ

๕.จัดทำ เอกสาร F๑ และ F๒

๖.รวบรวมข้อมูล F๓

๗.ตรวจแปลง ตามแบบ F๔ และสรุป F๕

๘.ผู้ประสานงาน ตรวจเอกสาร ขึ้นทะเบียนขอ ใบรับรอง F๖

(ลงนาม).....

(นายธีรศักดิ์ บุญมา)

ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

(ลงนาม).....

(นางสาวจันทนา ยะจา)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน